

Філологічні науки

Степченко Любов Михайлівна

молодший науковий співробітник

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

**ТИПОВІ МОВНІ ПОМИЛКИ В ТЕКСТАХ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ
(НА МАТЕРІАЛІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО БЮЛЕТЕНЯ
«СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ-2030»)**

***Анотація.** У статті розглядаються типові мовні помилки в текстах Інтернет-видань на матеріалі інформаційно-аналітичного бюлетеня «Стратегія сталого розвитку України-2030».*

***Ключові слова:** мовні помилки, Інтернет-видання.*

Зі стрімким розвитком Інтернету зазнали змін і традиційні засоби масової інформації. Більшість із друкованих ЗМІ перейшли в Інтернет, з'являються нові масмедіа, які не мають друкованих аналогів. Світ глобально змінюється. У сучасному інноваційному суспільстві з'являється нова, мобільна аудиторія, яка потребує нової подачі інформаційного продукту. Медіа намагаються переорієнтуватися й адаптуватися до споживача нового формату. Фактично з'явився новий світ журналістики, який у багатьох відношеннях виявився більш різноманітним, ніж його традиційний аналог і помітно перевищує можливості звичайних ЗМІ [5].

Звичайно, інтернет-ЗМІ мають безліч переваг порівняно з традиційними: оперативність, доступність, швидкість оновлення інформації в найкоротші терміни, інтерактивність. Видавці пропонують різноманітні варіанти отримання інформації, що дає змогу користувачам впливати на контент повідомлень. Для багатьох масмедіа головне завдання – якнайшвидше розмістити інформацію на сайті. Така гіпероперативність призводить, на жаль, до зниження рівня мовної грамотності

інформаційного продукту. Ще однією причиною зниження якості текстів віртуальних ЗМІ є незнання багатьох правил та недбайливе ставлення медійників до української мовної культури. Часто журналісти копіюють з інших сайтів інформацію, не перевіряючи її і не виправляючи помилок. Так ці помилки переходять з одних електронних ЗМІ до інших і поширюються в Інтернеті. Деякі журналісти переконані, що «ігнорування правил – це не ознака неграмотності користувача, а специфіка комунікації в Інтернеті» [4].

З метою виявлення частотності помилок, систематизації та встановлення чинників, що спричинили їхнє виникнення, і написана ця стаття. Темі порушення мовних норм у засобах масової інформації присвячували свої роботи Т. Бондаренко [1], І. Мариненко [4], А. Метякубов [5], Н. Шульська [9]. Однак більшість дослідників усе ж розглядали проблему зниження рівня мовної грамотності на матеріалах традиційних ЗМІ. Віртуальним виданням поки уваги приділено зовсім мало.

Для редакторського аналізу автором обрано інформаційно-аналітичний бюлетень «Стратегія сталого розвитку України-2030», який готують на базі використання електронних ЗМІ, соціальних мереж та офіційних сайтів органів державної влади. Автором опрацьовано випуск № 20 2021 р.

У результаті дослідження виявлено, що найчастіше серед помилок трапляються порушення фонетичних правил милозвучності мови. Журналісти не вважають за помилку й нехтують правила чергування сполучників і/й/та, прийменників з/із, в/у: також взяли участь посол в Хорватії (Урядовий портал, 9 січня 2020 р.); в 2020 році Європі (Слово і діло, 9 січня 2020 р.); звіт в тому; на своїй сторінці в Фейсбуці; в зв'язку; провал в промисловості; в тому числі; частка промисловості в ВВП; в будівництві; отриманий в процесі (LB. Ua, 2 січня 2020 р.); інвестиції у цю

галузь (Урядовий портал, 4 березня 2021 р.); деякі з них вже використовують (Радіо Свобода, 20 березня 2021 р.); Уряд взяв стратегію (Урядовий портал, 4 березня 2021 р.); проаналізують всі проекти (Український кризовий медіа-центр, 9 березня 2021 р.).

В українській мові на початку речення перед приголосним вживається У [8, с. 14]. Автори ж не дотримуються цієї норми: В Міністерстві охорони здоров'я; Вперше (сайт Міністерства охорони здоров'я, 10 січня 2020 р.); Втім (Слово і діло, 9 січня 2020 р.). Недотримання правил милозвучності ускладнює сприймання прочитаного.

Часто в інтернет-виданнях чи то через незнання, чи через нехтування правил трапляється неправильне вживання великої і малої букви. Так, на сайті Міністерства охорони здоров'я (10 січня 2020 р.) слово «міністр» пишеться з великої літери: перший заступник Міністра. Ту саму помилку можна побачити й на сайті Міністерства у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб (10 січня 2020 р.): Під головуванням Олексія Чернишова, Міністра розвитку громад та територій (Урядовий портал, 5 березня 2021 р.). Прем'єр-міністр наголосив, що Уряд взяв стратегію на збільшення власного видобутку газу в Україні (Урядовий портал, 4 березня 2021 р.).

Нерідко навпаки, замість великої вживається мала літера: президент України Володимир Зеленський підписав прийнятий Радою закон (Цензор.Нет, 1.01.2020). Генеральний прокурор у цьому ж виданні вжито теж із малої букви (Цензор.Нет 01.01.2020). Ситуацію пришвидшує президент; зважаючи на прийняте рішення Верховної ради (Слово і Діло, 10 березня 2021 р.). Зокрема, прем'єр-міністр Денис Шмигаль зазначив; в Офісі президента наголошують на тому, що кредитні кошти вдасться залучити (Слово і Діло, 5 березня 2021 р.). Існує правило, що назви найвищих державних посад України пишуться з великої літери [8, с. 49].

Трапляється, журналісти пишуть із малої букви слово закон, коли є посилання на конкретний нормативний акт, що має власну назву: *Кабінет Міністрів ухвалив ще дві постанови, які імплементують закон «Про оборонні закупівлі»* (Укрінформ, 9 квітня 2021).

Помічено ненормативне вживання закінчень у ряді слів: *До заходу, крім України, долучилися українці з Австралії, Болгарії, Великобританії, Норвегії, Італії, Іспанії, Португалії, Німеччині (треба Німеччини), Єгипті (треба Єгипту), Польщі, Румунії, ОАЕ, Франції, Японії, США, Канаді (треба Канади), Північній (треба Північної) Македонії, Естонії, Хорватії, Словаччині (треба Словаччини), Угорщині (треба Угорщини), Туреччині (треба Туреччини), Нідерландах (треба Нідерландів), Індії, Ізраїлю та Греції.*

Виявлено помилку в написанні прийменника *з-понад*: *з понад 3,7 мільйонів гривень* (Децентралізація, 25.02.2021). Це складний прийменник з початковим *з*, за українським правописом, такі прийменники пишуться через дефіс [8, с. 41].

Порушується лексична норма, коли вживається *знаходиться* замість *перебувати*, *подібні* – замість *такі*, *в ході* – замість *під час*, *доля* – замість *частка*: *проекти знаходяться на опрацюванні; доля яких становила* (Урядовий портал gov.ua 11 січня 2020 р.); *даний підхід* (сайт Міністерства охорони здоров'я, 10 січня 2020 р.); в Україні ж *подібні* дослідження проводяться вперше (Укрінформ, 19 бер. 2021); *подібний* принцип «лави запасних» застосований (Слово і Діло 10 березня 2021 р.).

Дієслово *складати* (рос. *составлять*) – розміщувати в певному порядку, з'єднувати окремі частини цілого; писати літературний твір, лист; проходити перевірку знань. У значенні «бути складником, частиною чогось; являти собою; складати якусь кількість у сукупності» в українській мові не вживається. У цих значеннях правильно вживати дієслово *становити* [2]. В аналізованому ж матеріалі спостерігаємо, що автори

нехтують це правило: *Так, 749 млн грн від загальної суми укладених за останній тиждень угод складають антикризові кредити на поповнення оборотних коштів під 0 %. 450 млн грн – це видані уповноваженими банками угоди з рефінансування попередньо виданих кредитів, а сума інвестиційних кредитів склала 180 млн грн (Урядовий портал, 9 березня 2020 р.); (...), що складає 54 % від всіх поданих за минулий тиждень заявок (Урядовий портал, 9 березня 2021). Інвестиції у цю галузь тільки в розвідку в найближчі 2–3 роки складуть 10 мільярдів гривень (Урядовий портал, 4 березня 2021 р.)*

Деякі лексичні помилки відображають результати інтерферентних процесів (результат впливу однієї мови на іншу): *Перший склад конкурсної комісії з питань доброчесності формується з трьох осіб з числа суддів або суддів у відставці, запропонованих Радою суддів України, та трьох осіб з числа міжнародних експертів (Укрінформ, 19 березня 2021 р.). У цьому реченні двічі спостерігаємо вживання виразу з числа суддів, утвореного шляхом буквального перекладу з російської мови. Це речення треба відредагувати так: *Перший склад конкурсної комісії з питань доброчесності формується з трьох осіб із суддів або суддів у відставці, запропонованих Радою суддів України, та трьох осіб із міжнародних експертів.**

Нелітературною калькою з російської мови є також слово *виглядати* у значенні мати вигляд, бути: *ситуація не виглядала настільки критичною (Слово і діло, 5 березня 2021 р.).* Правильно було б відредагувати так: *ситуація не була настільки критичною.* Порухення цієї самої норми виявлено в реченні: *Проте в МВФ вже тривалий час нагадують, що йдеться не так про підняття цін, як про створення ринкових умов для надання послуг із постачання енергоресурсів (Слово і діло).* Скальковані з російської не так як треба замінити на український варіант *не стільки скільки*: *Проте в МВФ вже тривалий час нагадують, що йдеться не*

стільки про підняття цін, скільки про створення ринкових умов для надання послуг із постачання енергоресурсів.

(...) 4,3 млрд грн підприємці отримали на капітальні інвестиції та 6,7 млрд грн в якості антикризових кредитів (Урядовий портал, 9 березня 2021 р.). У цьому реченні нехарактерне для української мови в якості треба замінити на стилістично кращий варіант як . Крім того, на місці пропущеного присудка відсутнє тире: 4,3 млрд грн підприємці отримали на капітальні інвестиції та 6,7 млрд грн – як антикризові кредити.

Виявлено дієслово *розповсюдити* у невластивому йому значенні, оскільки, згідно з лексичною нормою, воно доцільне лише тоді, коли йдеться про передачу, продаж чого-небудь багатьом людям для ознайомлення: *якщо Україна не зможе розповсюдити культурні, історичні, демократичні цінності (...)*. Семантично точною для контексту є лексема поширювати, що означає «збільшувати сферу впливу, робити доступним, відомим для багатьох» [3]: *якщо Україна не зможе поширити культурні, історичні, демократичні цінності (...)*.

Часто на сайтах інтернет-видань як порушення літературної норми вживається прийменник *по*: *зручно звертатися по послуги до органів державної влади (<https://znaj.ua/>); по яких Мінфін вже (Міністерство фінансів України, 2 січня 2020 р.); по мірі надходження (Український кризовий медіа-центр, 5 березня 2021 р.), законопроект № 5009 по реформі підключення до електромереж (Укрінформ, 19 березня 2021 р.); які по ключовим сферам співпраці в рамках цієї ініціативи проаналізують всі проекти Тримор'я (Український кризовий медіа-центр, 9 березня 2021 р.)*. В окремих значеннях цей прийменник має в українській мові різні відповідники і може перекладатись цілим рядом прийменникових або безприйменникових конструкцій: *за, з, на, у(в), для* [7].

Так, у наведених прикладах правильно було б написати: *звертатися за послугами, за якими Мінфін, щодо реформ, за ключовими сферами.*

У досліджуваному матеріалі трапляється вживання займенника *їх* у невластивому значенні: *промовляють їх матері* (Укрінформ, 15 квітня 2021 р.); *членам їх сімей* (Урядовий портал, 14 квітня 2021 р.). Правильно написати *промовляють їхні матері; членам їхніх сімей. Їхній* – присвійний займенник (відповідає на питання чий?), а *їх* – це форма родового і знахідного відмінка (відповідає на питання кого? чого? що?).

Крім того, виявлено кілька різновидів пунктуаційних помилок. Це розділові знаки при відокремлених членах речення: *Найбільший гравець ринку – група «Приват» вперше з початку листопада підняла ціни тільки 27 січня.* (Слово і Діло). У цьому реченні маємо відокремлену прикладку *група «Приват»*. Її треба виділити комами з обох боків. Отже, відредагзоване речення матиме такий вигляд: *Найбільший гравець ринку, група «Приват», уперше з початку листопада підняла ціни тільки 27 січня.*

У реченні *Навесні свою роботу активізує Верховна рада й експерти прогнозують, що більшість законодавчих ініціатив президента та уряду – будуть проголосовані* (Слово і діло, 5 березня 2021 р.) відсутня кома між частинами складносурядного речення, поєднаними сполучником *й*. Проте виявлено ненормативне вживання тире. До того ж, назва найвищої державної установи написана з малої літери. Речення треба відредагувати так: *Навесні свою роботу активізує Верховна Рада, й експерти прогнозують, що більшість законодавчих ініціатив Президента та уряду будуть проголосовані.*

Не виділено комами в реченні відокремлені обставини: *Наразі згідно із соціологічними опитуваннями готові вакцинуватися приблизно 43 % українців.* (Урядовий портал, 4 березня 2021 р.) Відредагзоване речення матиме такий вигляд: *Наразі, згідно із соціологічними опитуваннями, готові вакцинуватися приблизно 43 % українців.*

Як відомо, дієприслівниковий зворот на письмі виділяється комами. В аналізованому тексті спостерігаємо порушення цього правила: *Ми*

десятиріччями живемо доводячи що ми не Росія (Український кризовий медіа-центр, 05.03.2021). Відредаговане речення матиме такий вигляд: *Ми десятиріччями живемо, доводячи, що ми не Росія.*

Згідно із синтаксичною нормою, у структурі складнопідрядного речення підрядна частина відокремлюється комами від головної, але аналізовані тексти засвідчують порушення цього правила: *Але ми маємо розуміти, що нами будуть цікавитися якщо ми будемо саме іншими* (Український кризовий медіа-центр, 05.03.2021). Це складнопідрядне речення з підрядним умови. Правильно: *Але ми маємо розуміти, що нами будуть цікавитися, якщо ми будемо саме іншими.* Ще одне складнопідрядне речення з підрядним умови, в якому автори не поставили розділовий знак: *Для нас великим викликом стане момент коли російська агресія закінчиться* (Український кризовий медіа-центр, 05.03.2021). Правильно: *Для нас великим викликом стане момент, коли російська агресія закінчиться.*

Ще речення, в якому автори «забули» поставити розділові знаки: *Ми потрапляємо в інтелектуальну пастку коли говоримо про себе як про фронтір.* Це підрядне обставинне речення, з'єднане за допомогою сполучників *коли* та *як*. З розділовими знаками воно матиме такий вигляд: *Ми потрапляємо в інтелектуальну пастку, коли говоримо про себе, як про фронтір.* Виявлено ще ряд речень, що демонструють незнання журналістами правил пунктуації: *Нема символів з якими б нас асоціювали. Ми повинні питати у світу чим ми можемо йому допомогти, а не як він може допомогти нам. Відомо, що 50 % громадян з категорій, які будуть вакцинуватися першими виявили таке бажання. Ми маємо розуміти, хто коли і як буде вакцинуватися. У середньому сума підвищення для осіб, пенсії яких підлягають перерахунку становить 308 гривень.*

Однак це не всі помилки, виявлені в досліджуваному автором матеріалі. У статті зафіксовані лише найтипівші порушення фонетичних,

лексичних, пунктуаційних норм. У цій розвідці не згадувалися описки, стилістичні, словотвірні, граматичні помилки. Проаналізувавши найтипівіші правописні ненормативні явища [9], можна зробити висновок, що мовна культура наших інтернет-видань викликає занепокоєння. Наявність великої кількості помилок, виявлених під час моніторингу, демонструє незнання журналістами норм сучасної української мови. Для того, щоб звернути увагу творчих працівників віртуальних ЗМІ, журналістів, редакторів на помилконебезпечні моменти в їхніх матеріалах, і присвячена ця стаття.

Література

1. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Т. Г. Бондаренко. Київ. над. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2003. 18 с.
2. Вакуленко Т. М., Косенко Н. Я. Українська мова. Практичний poradnik / Т. М. Вакуленко, Н. Я. Косенко. К.: Школа, 2008. 352 с.
3. Головащук С. І. Словник-довідник з правопису та слововживання / С. І. Головащук; за ред. В. М. Русанівського. К.: Наук, думка, 1989. 832 с.
4. Мариненко І. Орфографічні й лексичні помилки в крос-медійних ЗМІ: типологія, причини виникнення / І. Мариненко // Мова: класичне – модерне – постмодерне. 2017. Вип. 3. С. 227–235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Langcmp_2017_3_27
5. Мэтякубов А. Д. Влияние интернет-журналистики на преобразование средств массовой информации (международный аспект): Автореф. дис. ... филол. наук. Ташкент, 2012. С.16.
6. Савченко Л. Г. Російсько-український словник словосполучень. Труднощі перекладу / Л. Г. Савченко. К. : Національний книжковий проект, 2010. 512 с.

7. Українська мова (морфологія): теоретичний блок: навч. посіб. для студентів 1 курсу, які навчаються за напрямом підготовки 6.020303 – Філологія (кредит.-модул. система) / Нар. укр. акад., [каф. українознавства ; авт.-упоряд. Г. В. Купрікова]. Харків: Вид-во НУА, 2015. 104 с.
8. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови – 4-те вид., випр. й доп. К.: Наук. думка, 1993. 240 с.
9. Шульська Н. М. Редагування власне орфографічних помилок у журналістських текстах / Н. М. Шульська // Молодий вчений. 2016. № 8. С. 261–264. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_8_62.